
УКРАЇНА У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

УДК 94(438+477) : 327.57

Y. Klyuchuk
(Lutsk)

© Юля Ключук
(Луцьк)

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО НА ПРИКЛАДІ МІЖДЕРЖАВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ПЗМ

У статті розкриваються характер, особливості та механізми польсько-українського стратегічного партнерства на прикладі міждержавної взаємодії в рамках програми ПЗМ. Особлива увага приділяється участі польсько-українського батальйону у міжнародній миротворчій діяльності кін. ХХ – поч. ХХІ ст., коли кардинальні трансформації у Центрально-Східній Європі та світі спричинили формування нової моделі польсько-українських міждержавних взаємин. Республіка Польща та Україна опинилися перед необхідністю пошуку шляхів побудови своєї державно доктрини та партнерів у здійсненні своєї військово-політичної стратегії.

Ключові слова: Республіка Польща, Україна, стратегічне партнерство, військове співробітництво, миротворча операція, «Партнерство заради миру», НАТО.

Ю.Ключук
(Луцьк)

ПОЛЬСКО-УКРАИНСКОЕ СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПАРТНЕРСТВО НА ПРИМЕРЕ МЕЖГОСУДАРСТВЕННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В РАМКАХ ПРОГРАММЫ ПРМ

В статье раскрываются характер, особенности и механизмы польско-украинского стратегического партнерства на примере межгосударственного взаимодействия в рамках программы ПРМ. Особое внимание уделяется участию польско-украинского батальона в международной миротворческой деятельности кон. ХХ – нач. ХХІ в., когда кардинальные трансформации в Центральной и Восточной Европе и мире вызвали формирование новой модели польско-украинских межгосударственных отношений. Республіка Польша и Украина оказались перед необходимостью поиска путей построения своей государственной доктрины и партнеров в осуществлении своей военно-политической стратегии.

Ключевые слова: Республіка Польша, Украина, стратегическое партнерство, военное сотрудничество, миротворческая операция, «Партнерство ради мира», НАТО.

POLISH-UKRAINIAN STRATEGIC PARTNERSHIP: FOR EXAMPLE INTERSTATE CO-OPERATION ON THE PROGRAMME «PARTNERSHIP FOR PEACE»

One of the main components of the Polish-Ukrainian strategic partnership is the many-sided military cooperation, which was largely initiated and implemented by North Atlantic Treaty Organization and European Union enlargement and embodied in the program «Partnership for Peace». The dramatic transformation in Central and Eastern Europe and in the world, led to the formation of a new model of Polish-Ukrainian interstate relations. Poland and Ukraine were faced with the need to find ways to build their state doctrine and finding partners in implementing its political and military strategy.

The program «Partnership for Peace» was proposed to implement by L.Estin at a time when cooperation between the countries grew from simple intentions into practice. Polish and Ukraine almost joined her in February 1994. With a gradual practical implementation of «Partnership for Peace» significantly activated the Polish-Ukrainian cooperation, which manifests itself in joint military exercises, conducted training of military specialists. As a result, there was increased cooperation within the «Partnership for Peace», including the creation of the Polish-Ukrainian peacekeeping battalion.

In the first years of the program, Ukraine had established itself as an active participant in it, evidence of this was to create a joint peacekeeping units. Polish-Ukrainian battalion of peacekeepers was established in 1995, under a joint agreement between the Defense Ministers of Poland and Ukraine at the Prikarpaty (which is directly bordered with Polish Republic) and Krakow military districts.

Through deliberate and consistent policy of Ukraine, a new geopolitical situation in Europe, which provided its regular attention from the western neighbors and the United States of America raised the prestige and increased the attention of Ukraine in international relations. The statements of the United States of America government emphasize the importance of Ukraine in the European security and stability. Within the Program «Partnership for Peace» Polish and Ukrainian troops took part in the Polish-Ukrainian command post exercises battalion headquarters, whose main goal was to integrate the Joint Staff and adaptation to work in different language environments.

Preparation of the Polish-Ukrainian battalion to participate in peacekeeping operations carried out on the basis of the Yavoriv training center in Lviv region –

the largest in Europe. There is an international center for peacekeeping and security. Recent years show that the Ukrainian establishment demonstrates willingness of the state to the active development of international cooperation in the military plane.

Thus, the Polish-Ukrainian cooperation in the framework of the «Partnership for Peace» was the basis for military cooperation between the Republic of Poland and Ukraine. Due to the existence of the Polish-Ukrainian battalion formed the Armed Forces of Ukraine and the armed forces of the Republic of Poland, proved in practice its prospects. Ukraine cooperation with international organizations in the field of peacekeeping is becoming greater intensity and dynamics, and promotes a positive image of Ukraine as a desirable partner international organizations and leading countries. Collaborative learning Ukrainian and Polish military have created an atmosphere of trust between nations.

Keywords: «Partnership for Peace», Polish-Ukrainian battalion, European Union, Ukraine.

Постановка наукової проблеми. Питання польсько-українського військового співробітництва постає з початку 1990-х рр., коли після розпаду СРСР та ОВД для України та Польщі на порядку денному виникло питання побудови своєї військово-політичної стратегії. Якраз у цей час НАТО запропонувало для країн ЦСЄ програму військового співробітництва «Партнерство заради миру» (далі ПЗМ). Військове співробітництво виходить за межі двосторонніх взаємин, оскільки участь у миротворчих операціях по збереженню миру та безпеки відбувається під безпосереднім впливом та контролем міжнародних організацій. Діяльність польсько-українського миротворчого батальйону має взаємну вигоду, адже зміцнює становище Республіки Польща у євроатлантичних структурах та підвищує імідж України на європейському та й, взагалі, світовому просторі.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження польсько-українського військового співробітництва привертає увагу ряду вчених сучасності. Зокрема, чимало корисної інформації було отримано із наукових розвідок Н. Буглай, В. Гладенка, В. Кордона, В. Моцока, О. Санжиревського, С. Стоєцького, Л. Стрільчук. Особливо цінними стали дані щодо діяльності спільного батальйону М. Гончаренка – генерал-майора, начальника Центру військового співробітництва і верифікації. Проте, в основному, згадані дослідники акцентують увагу на ролі НАТО у збереженні миру, а польсько-український елемент у миротворчій дія-

льності залишається вивченим фрагментарно, що й зумовлює необхідність системного дослідження.

Метою статті є аналіз польсько-українського військового співробітництва у рамках програми ПЗМ як один із складових елементів реалізації стратегічного партнерства. Відповідно до мети у статті ставляться наступні наукові завдання: простежити особливості та специфіку двосторонніх військових навчань, охарактеризувати діяльність польсько-українського миротворчого батальйону, дослідити потенціал спільного військового об'єднання у вирішенні питань міжнародної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Однією із складових польсько-українського стратегічного партнерства є багатостороння військова співпраця, яка значним чином була започаткована і реалізована через розширення НАТО та ЄС втілилася у програму «Партнерство заради миру». Програма НАТО ПЗМ була започаткована у жовтні 1993 р., до якої Республіка Польща та Україна приєдналися у лютому 1994 р.¹ Приєднання Польщі до програми ПЗМ демонструвало офіційне бажання вступити до Північноатлантичного союзу ще на початку 1990-х рр., тоді як Україна декларувала свій позаблоковий статус і бажання співробітництва на регіональному рівні. Програма ПЗМ оцінювалася українським політичним керівництвом як альтернатива для попереднього розширення НАТО, що могло загрожувати дестабілізацією ситуації в Європі.

Виходячи з інтересів Альянсу, основним предметом українсько-натовських відносин на той час були проблеми ядерного роззброєння, скорочення звичайних озброєнь і чисельності збройних сил, конверсія військово-промислового комплексу України. Однак справжній інтерес України до НАТО визначався не лише цими проблемами. Він зростав у процесі усвідомлення нашою державою загроз національній безпеці. Ключовими з них були ті, які йшли від Росії, а також проблеми нерегульованих державних кордонів, після розпаду СРСР². Серед ініціатив польського політикуму, що позитивно відбилися на розвитку міждержавних взаємин, варто згадати про утворення українсько-польського та польсько-українського форумів, спільне розроблення планів військової співпраці у рамках програми ПЗМ³ тощо.

Програму ПЗМ запропонував втілити в життя міністрів оборони США Л. Естін у той час, коли співпраця між державами переросла із простих намірів у практичну площину. РП та Україна майже одночасно приєднуються до неї у лютому 1994 р. Із поступовою практичною реалізацією програми ПЗМ суттєво активізується польсько-українське співробітництво, що проявляється в організації спільних військових навчань, проводиться підготовка військових фахівців. Як результат, спостерігається розширення співпраці в рамках ПЗМ, зокрема створення польсько-українського миротворчого батальйону⁴.

У січні 1994 р. відбулося підписання тристоронньої угоди між США, Росією та Україною щодо ліквідації ядерної зброї, яка перебувала на території України. Саме на цей період припадає активізація діяльності українського МЗС, що прийшло на зміну періоду блокування міжнародних ініціатив України⁵. Досвід ядерного роззброєння України унікальний для Міжнародного Співтовариства, оскільки вперше держава намагається розв'язати проблему відмови від ядерної зброї, долаючи політичні, економічні і соціальні проблеми. Країни-члени НАТО стали на шлях розширення власних зон впливу, запрошуючи до участі у програмі ПЗМ, яка починає діяти з жовтня 1993 р.⁶

У червні 1994 р. Україна підписує Угоду про партнерство та співробітництво з ЄС, а у 1995 р. укладає договір з НАТО про співпрацю в рамках програми «Партнерство заради миру», чим і підтверджує свою підтримку НАТО на Схід⁷. Польський уряд задекларував розуміння, що вступ РП до НАТО без налагодження тісних відносин з Україною може призвести до встановлення нових геополітичних розмежувань у Європі.

Україна з перших років участі в Програмі зарекомендувала себе як активний її учасник, свідченням чого є створення спільних миротворчих підрозділів. Польсько-український батальйон миротворчих сил був створений у 1995 р., відповідно до спільної домовленості між міністрами оборони України та РП на базі Прикарпатського (який безпосередньо межував з РП) та Краківського військових округів. На осінь 1995 р. припадає поглиблення військового співробітництва між країнами. Проте поряд із активною співпрацею спостерігається, що серед польського істеблішменту звучить критика власного уряду за його не

достатньо дієву політику щодо України та не значне місце останньої у діяльності польського МЗС. Ця дискусія та ряд інших зовнішньополітичних факторів сприяла поглибленню східного вектору у зовнішній політиці РП⁸.

Загальна чисельність батальйону складала 622 особи, у тому числі 336 з української сторони та 326 з польської. На пропозицію польської сторони було прискорено роботи щодо створення польсько-українського батальйону з метою участі його у вересні 1996 р. на навчаннях «Татри – 96». Ці навчання успішно відбулися 15 – 26 вересня 1996 р. на полігоні Нова Денба (Польща), які, по суті, стали першими навчаннями спільного польсько-українського миротворчого батальйону.

Відповідно до директив міністра оборони України та командуючого військами Прикарпатського військового округу, 1 вересня 1997 р. сформований окремий спеціальний батальйон Прикарпатського військового округу та оголошено список особового складу батальйону. З того часу 1 вересня вважається Днем частини. Батальйон носить ім'я гетьмана Петра Сагайдачного та Яна Кароля Ходкевича, котрі відіграли визначну роль у поглибленні взаємовідносин між польським та українським народами⁹. Одразу ж батальйон долучився до міжнародних командно-штабних навчань «Бравий орел – 97» у вересні 1997 р., що проводилися на полігоні Дравско Поморске (РП). У навчаннях взяли участь також військовослужбовці США, Данії, Фінляндії, Угорщини.

26 листопада 1997 р. під час зустрічі міністрів оборони України і РП підписано Угоду між Україною та РП щодо створення спільної військової частини для участі у міжнародних миротворчих та гуманітарних операціях під егідою міжнародних організацій За задумом, батальйон Прикарпатського військового округу створювався як перша, постійно діюча частина в Україні для виконання миротворчих завдань. Відповідно його організаційно-штатна структура суттєво відрізняється від типових лінійних частин. Згідно зі штатом, батальйон складався з 51 офіцера, 26 прапорщиків, 51 сержанта і 235 солдатів строкової служби (363 військовослужбовців особового складу). З 1999 р. батальйон комплектується виключно військовослужбовцями за контрактом¹⁰.

Завдяки продуманій та послідовній політиці України, склалася нова геополітична ситуація в Європі, яка забезпечила її регулярну

увагу з боку західних сусідів та США, підняла авторитет та посилила увагу України у міжнародних відносинах. У заявах американського уряду підкреслюється важливість України для європейської безпеки та стабільності. Візит тодішнього очільника МЗС України Г. Удовенка до Вашингтона в жовтні 1996 р. оцінювався двома сторонами як відносини «стратегічного партнерства»¹¹.

На Мадридській зустрічі 9 липня 1997 р. глави держав і урядів країн-членів НАТО та Президент України Л. Кучма підписали «Хартію про особливе партнерство між НАТО й Україною». Підписання Хартії стало важливим практичним кроком щодо забезпечення національних інтересів і національної безпеки нашої держави в контексті інтеграційних процесів у Європі та з огляду на розширення Альянсу¹². В Хартії було визнано, що незалежна, демократична та стабільна Україна є одним із ключових факторів забезпечення стабільності в ЦСЄ та на континенті в цілому. Зазначалося, що держави-члени НАТО підтримують гарантії безпеки, які отримала Україна від усіх п'яти ядерних держав-учасниць Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як без'ядерна держава-учасниця цього Договору¹³.

Згідно з Хартією, було створено Комісію Україна – НАТО (КУН), яка стала органом прийняття рішень, відповідальним за розвиток відносин між Північноатлантичним альянсом і Україною та скерування спільної діяльності. Нині вона сприяє забезпеченню проведення консультацій зі спільних питань безпеки і має завдання наглядати за відповідним виконанням положень Хартії. Комісія також відповідає за перегляд спільної діяльності, яка ведеться у різних напрямках, таких як ПЗМ, а також спільні заходи між військовими, які здійснюються в контексті щорічних робочих планів, що розробляються спільно з Україною під егідою Військового комітету¹⁴.

У межах програми ПЗМ польські та українські військові підрозділи брали участь у спільних польсько-українських командно-штабних навчаннях штабу батальйону, головною метою яких була інтеграція спільного штабу та адаптація до роботи в різних мовних середовищах. 23 липня 1998 р. в присутності міністра оборони РП та всіх учасників навчань «Щит миру – 98» Міністром оборони України генералом армії України О. Кузьмуком батальйону було вручено Бойовий прапор

частини. 14 вересня 1998 р. його було перейменовано в 1-й окремий спеціальний батальйон Західного ОК. З 1998 р. дві роти брали участь в операції по підтриманню миру на території Боснії та Герцеговини. Вони забезпечували вільне пересування в зоні відповідальності батальйону, несли службу на мобільних контрольних пунктах у населеному пункті Доляни під час переселення мусульманського населення. Аналіз досвіду участі спільного батальйону та окремих його підрозділів у навчаннях та миротворчих операціях свідчить про значні перспективи застосування Укрполбату в ЦСЄ¹⁵.

Польська дипломатія намагалася використовувати можливості впливу на держави НАТО в процесі своєї інтеграції в євроатлантичні структури. На користь Польщі свідчила вдала реалізація програми ПЗМ й активна участь у Північноатлантичній Раді Співпраці, а також направлення польського батальйону до Боснії в складі американсько-нордичної дивізії. Співпраця в рамках цього проекту ще більше зблизила Польщу з країнами НАТО¹⁶.

Після вступу до НАТО у 1999 р. перед РП постали нові завдання, тому загальна стратегія політики Польщі у військово-політичній сфері та сфері безпеки дещо змінилася і полягала у переході від індивідуальної до колективної оборонної стратегії. Тобто, у побудові оборонної стратегії з'явилися два взаємопов'язані напрямки: участь у творенні колективної стратегії Альянсу та вивчення і вироблення власної національної стратегії¹⁷. Як приклад активного польсько-українського військового діалогу виступають навчання «Козацький степ – 99», що проходили на полігоні Нова Денба. Від батальйону в навчаннях брала участь 1-а механізована рота, головною метою була підготовка та здійснення стандартних процедур у зоні розташування ворогуючих сторін у рамках миротворчої місії ООН. До навчань залучено 363 військово-службовці, у тому числі 280 військовослужбовців українсько-польського миротворчого батальйону, що дислокувався у Перемишлі.

Період правління Є. Бузека у РП поставив перед собою за пріоритет перетворити країну на одну із найважливіших в Альянсі, а тому Польща підтримала основні напрямки перспективного розвитку НАТО у XXI ст. Серед них варто виокремити: операції з реагування на кризи; створення в межах Альянсу систе-

ми безпеки; протидія розповсюдженню зброї масового знищення тощо. Наступний лівий уряд Л. Міллера, а пізніше і уряд М. Бельки виходили з тих же позицій, розглядаючи НАТО як гаранта безпеки країни та основи європейської безпеки, підтримуючи трансформацію Альянсу на інституцію, що здатна ефективно діяти і поза межами країн-членів¹⁸.

Незважаючи на те, що спільний батальйон для участі у міжнародних миротворчих і гуманітарних операціях, під егідою міжнародних організацій, було створено 26 листопада 1997 р. у Варшаві, ВРУ ратифікувала договір про спільний польсько-український батальйон миротворчих сил лише навесні 2000 р. У липні розпочалася його миротворча місія в Косово, де він був високо оцінений як з боку місцевих мешканців, так і фахівцями ООН. 9 січня 2001 р. президенти РП та України особисто інспектували діяльність польсько-українського миротворчого батальйону у Косово¹⁹.

Позиція українського керівництва відрізнялася від польського, але все ж обидві країни спільними зусиллями взяли активну участь в урегулюванні албано-сербського міжетнічного конфлікту у Косово. 10 липня 2000 р. до Косово прибули 815 миротворців під прапорами спільного польсько-українського військового підрозділу – мотострілецького батальйону²⁰. У цьому регіоні польсько-українські миротворці виконували важливі завдання з контролю та підтримки безпеки пересування населення, недопущення несанкціонованого перевезення зброї, вибухових речовин і наркотиків. Вони також супроводжували місцевих дітей до шкіл і конвої з населенням через небезпечну зону, проведення позапланових конвоїв, надання медичної та гуманітарної допомоги місцевому населенню²¹.

Крім того, взаємодія України та РП проявилася і в проведенні антитерористичної операції НАТО в Афганістані, де українські літаки доставляли польський контингент та спорядження в Афганістан. Транспортна авіація України залучалася до перевезення вантажів Великої Британії, Італії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Польщі, США, Франції, Чехії, Угорщини, Литви у Афганістан. Протягом 2005 – 2006 рр. українська транспортна авіація успішно перекинула з Румунії до Афганістану багатонаціональну бригаду країн Південно-Східної Європи *Seebrig*. Однак особливо активно військове співробітництво двох країн проявилася в стабілізації ситуації в Іраку,

чим яскраво відображається орієнтація РП та України на євроатлантичний вектор²².

Спільні війська підтримали миротворчу операцію НАТО і ЄС у Судані. Укладена Угода про підтримку антитерористичної операції НАТО «Активні зусилля» в Середземному морі. Українська транспортна авіація залучалася до перевезення вантажів та миротворчого персоналу Великої Британії, Італії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Польщі, США, Франції, Чехії. У 2005 р. українські військові контингенти та персонал брали участь у миротворчих місіях на території дев'яти країн світу. Всього досвід участі в миротворчих операціях отримали понад 28 тисяч українських солдатів.

Підготовка польсько-українського батальйону до участі у миротворчих операціях здійснюється на базі Яворівського навчального центру у Львівській області – найбільшого у Європі. Там діє міжнародний центр миротворчості та безпеки. У жовтні 2005 р. в Яворівському навчальному центрі Україна проводила навчання під назвою «Спільна допомога – 2005». На цих навчаннях симулювались умовні терористичні дії на підприємстві хімічної промисловості. Українські фахівці разом з представниками 11 країн-членів НАТО та країн-партнерів провели хімічну розвідку та заходи із знезараження, а також організували тимчасову евакуацію місцевого населення. Починаючи з 2006 р., практикується залучення до участі в міжнародних операціях підготовлених підрозділів з попередньою їх перевіркою представниками міжнародних організацій та наступною сертифікацією²³.

24 липня 2010 р. у Львові в Академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного, глави оборонних відомств України, Польщі та Литви підписали Технічну угоду щодо аспектів функціонування спільної литовсько-польсько-української військової частини «Литполукрбриг» та її командування. По суті, угода є фактичним початком функціонування бригади, що дала можливість розпочати навчання. У складі спільної українсько-польсько-литовської військової частини здійснюють службу 545 українських військовослужбовців, близько 2000 осіб від РП, а Литву представляли 350 військовослужбовців. Цей досвід дозволить запровадити сучасні стандарти із планування, забезпечення та застосування військ у загальну систему підготовки Збройних сил України²⁴.

Останні роки свідчать про те, що український істеблшмент демонструє готовність держави до активної розбудови міждержавного співробітництва у військовій площині. Прикладом цього може слугувати той факт, що Голова ВРУ О. Турчинов зареєстрував у парламенті проект закону «Про схвалення рішення президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України в 2014 р. для участі в багатонаціональних навчаннях». Ці навчання носили різноплановий характер, зокрема, польсько-українське навчання авіаційних підрозділів «Безпечне небо – 2014», багатонаціональне навчання гірсько-піхотних підрозділів «Карпати – 2014», навчання підрозділів військової поліції «Правопорядок – 2014». Спільні польсько-українські військові тренування сприяли підвищенню методичної майстерності та набуття практичних навичок і натренованості особового складу органів і пунктів управління, льотних екіпажів та бойових розрахунків під час виконання завдань; досягнення взаємосумісності підрозділів збройних сил України та РП під час підготовки й виконання військових місій.

Отже, польсько-українська співпраця в рамках Програми «ПЗМ» стала основою військового співробітництва між РП та Україною. В результаті існування польсько-українського батальйону сформовано досвід співпраці ЗСУ і ЗСРП, доведено на практиці його перспективи. Співробітництво України з міжнародними організаціями у сфері миротворчої діяльності набуває дедалі більшої інтенсивності та динаміки й сприяє формуванню позитивного іміджу України як бажаного партнера міжнародних організацій і провідних країн світу. Спільні навчання українських і польських військових створили атмосферу довіри між народами.

¹ Ukraina i Yevropa // Uriadovyi kurier. – 1994. – №30. – 22 liutoho.

² Hladenko V. Spivrobotnytstvo Ukrainy z Aliansom: problemy ta perspektivy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/2/161.pdf> – Назва з екрану.

³ Prohrama «Partnerstvo zarady myru» / Orhanizatsiia Pivnichnoatlantychnoho dohovoru. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50349.htm – Назва з екрану.

⁴ Strilchuk L. Ukraina – Polshcha: vid dobrosusidskykh vidnosyn do stratehichnoho partnerstva (kinets KhKh – m. KhKhI st.) / L. Strilchuk: monohrafiia. – Lutsk: Volynski starozhytnosti, 2013. – S. 202.

⁵ Trekhstoronnee zaiavlenye o dohovore Prezydentov Rossyy, SShA y Ukrainy // Rosyisko-ukraynskye otnosheniya 1990-1997 hh. Sbornyk dokumentov. – M., 1998. – S.204.

⁶ Prohrama «Partnerstvo zarady myru» / Orhanizatsiia Pivnichnoatlantychnoho dohovoru. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50349.htm – Назва з екрану.

⁷ Ukraina pryiednalasia do prohramy NATO «Partnerstvo zarady myru» (1994). [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.calendarium.com.ua/ua/ukraina_priiednalasya_do_programi_nato_partnerstvo_zarady_miru_1994 – Nazva z ekranu.

⁸ Strilchuk L. Vkazana pratsia. – S.149.

⁹ Honcharenko M. Ukrainsko-polskyi myrotvorchyi batalion ta perspektyva yoho zastosuvannia u Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://old.niss.gov.ua/book/Perepel/011.htm> – Назва з екрану.

¹⁰ Tam samo.

¹¹ Motsok V. Rozshyrennia NATO ta ukraïnsko-polski vidnosyny: evoliutsiia vzaïemodii / V. Motsok // Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: zb. nauk. pr. Vyp. 123 – 124. Istoriiia. Politychni nauky. Mizhnarodni vidnosyny. – Chernivtsi: Ruta, 2002. – S.152.

¹² Honcharenko M. Vkazana pratsia.

¹³ Khartiia pro osoblyve partnerstvo mizh NATO ta Ukrainoiu // Svit vidkryvaie Ukrainu Stati. Dokumenty. Komentari pid red. M. Soroka. – K.: Vyd-vo «Kyivska pravda», 2001. – K., 2001. – S. 451 – 458.

¹⁴ Hladenko V. Vkazana pratsia.

¹⁵ Honcharenko M. Vkazana pratsia.

¹⁶ Buhlai N. Vstup Respubliky Polshcha do NATO v konteksti prykhodu do vlady A. Kvasnievskoho / N. Buhlai // Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn: zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 79. Chastyna II (u dvokh chastynakh). – K.: KNU im. T.H.Shevchenka; Instytut mizhnarodnykh vidnosyn, 2011. – S. 230.

¹⁷ Prohrama «Partnerstvo zarady myru» / Orhanizatsiia Pivnichnoatlantychnoho dohovoru. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50349.htm – Nazva z ekranu.

¹⁸ Strilchuk L. Vkazana pratsia. – S. 204.

¹⁹ Sanzhyrevskiy O. Ukrainsko-polskyi myrotvorchyi batalion: istoriia perehovoriv ta stvorennia / O. Sanzhyrevskiy // Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Istorychni nauky. Yuvileinyi vypusk. – Lutsk, 2007. – № 1. – S. 62 – 65.

²⁰ Stoietskyi S. Ukraina i Polshcha v suchasnykh heopolitychnykh koordynatakh: problema stratehichnoho vyboru i asymetrii partnerstva / S. Stoietskyi // Ukraina i Polshcha – stratehichne partnerstvo. Istoriiia. Sohoddennia. Maibutnie. – K.: Vyd-vo Ukrainkoho sotsiolohichnoho tsentru, 2002. – Ch. II. – S.77.

²¹ Ukrainskykh myrotvortsiv u Kosovo pobilshaie // Den. – 2002 – №58. – 29 bereznia.

²² Kordon M. Viiskove spivrobotnytstvo Ukraina-NATO. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://eprints.zu.edu.ua/6797/1/військове_20співробітництво_20україна-нато.pdf. – Назва з екрану.

²³ Tam samo.

²⁴ ZSU ta NATO stvoryly spilnu bryhadu. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://zbroya.info/uk/blog/6773_zsu-ta-nato-stvoryli-spilnu-brigadu/. – Назва з екрану.